

BUITEN

2e JAARGANG N°. 42.

ZATERDAG 17 OCTOBER 1908.

Foto Aug. F. W. Vogt.

AUTO-TOCHT GENUA—AMSTERDAM.
DE „CATHÉDRALE ST. LAZARE” TE AUTUN.

BUITEN

Geïllustreerd Weekblad
aan het Buitenleven gewijd

REDACTIE:

H. VAN BOOVEN, te HILVERSUM

MEDEWERKERS.

ARCHITECTUUR, (*Gebouwen, woninginrichting, meubelen, verlichting, verwarming, enz.*) TUINARCHITECTUUR, PLAATSBSCHRIJVING: A. F. VAN BEURDEN, H. VAN DER BORCH VAN VERWOLDE, WOUTER COOL, C. L. S. V. H., J. W. HANRATH, E. RUEMPOL, LEONARD A. SPRINGER, D. F. TERSTEEG, P. WESTBROEK.
BLOEMEN- EN MOESTUIN; (*Serres, kassen, enz. vruchtboomen, sierheesters*). J. G. BALLEGO, K. BERENDSEN, JAC. B. BRINK, E. H. J. CUNAEUS, A. FIET, J. J. KRUYFF, E. TH. WITTE.
FOKKEN EN KWEEKEN: (*Paarden, runderen, vee, honden, pluimvee en ander gevogelte, visschen, bijen*): F. BLAAUW, G. C. DUVAL VERWEY, CHR. H. J. RAAD, S. SPANJAARD LZN., JOH. PH. TUYT.
FOTOGRAFIE: J. A. BAKHUIS, M. A. BOER, F. F. BRUYNING JR., DR. A. J. M. GARJEANNE, AUG. F. W. VOGT, MEVR. C. DE VRIES-BLOM.
HYGIËNE, (*Tuinstiteden*) OPVOEDING EN ONDERWIJS: J. BRUINWOLD RIEDEL, G. H. DEMMINK, J. C. G. GRASE.
LANDBOUW, LANDBOUW-ECONOMIE, HEIDEONTGINNING EN BOSCH-CULTUUR: (*Cultuurplanten, woudflora, veredeling van gewassen, enz.*) L. BROEKEMA, F. F. BRUYNING JR., J. P. VAN LONKHUIJZEN, J. RINKES BORGER, J. Z. TEN RODENGATE MARISSSEN, A. J. VAN SCHERMBEEK, C. G. SPENGLER, DR. J. J. OTT DE VRIES.
LEVENDÉ NATUUR EN LETTERKUNDIGE BIJDAGEN: MEJ. A. BIENFAIT, MEJ. C. BIENFAIT, M. J. BRUSSE, BERN. CANTER, J. DAALDER DZN., P. FRANSEN JZN., DR. A. J. M. GARJEANNE, G. DE GRAAF, E. HEIMANS, MEVR. HOFFMANN, W. C. VAN MEURS, DR. EDW. B. KOSTER, M. KRAMER, JOH. DE MEESTER, HENRI MEIJER, J. REDDINGIUS, E. RUEMPOL, TOM SCHILPEROORT, MEJ. B. STOLK, DREVES UITTERDIJK.
METEOROLOGISCHE EN ASTRONOMISCHE MEDEDEELINGEN: DR. C. SCHOUTE, J. VAN DER BILT, PROF. DR. A. A. NIJLAND.
SPORT: (*Cricket, golf, hockey, kaatsen, lawntennis, voetbal, ijskolf (bandy), enz.; paardensport; jacht en jachthonden; automobilisme, wielrijden, toerisme; roeien, zeilen, zwemmen, visschen, watertochtjes; biljarten, schermen, vuistvechten, enz.; wedstrijden*) J. COUCKE, A. W. H. W. H. R. VAN MANEN.

INHOUD:

Het zaadveldje in den herfst, door A. Bienfait.	blz. 494
Menschen en dieren als weervoorspellers, door P. Fransen Jz.	495
De sierheester, door P. Fransen Jz.	495
Auto-tocht Genua-Amsterdam, door H. v. B., geïllustreerd (vervolg)	blz. 493 en 496
„Gaste mit kerremis“ (stot), door M. Kramer	500
De Porselein-inktzwam, door L. Dorsman Czn., geïllustreerd	501
Luchtvaart, door P. H. Galli.	501
Volharding, door H. v. B., geïllustreerd	502
Varia.	502
Voorheen en thans, door E. Th. W., geïllustreerd	503
De heliotroop en de koorts, door P. Fransen Jz.	504

BERICHTEN VAN REDACTIE EN UITGEVERS.

Bij iedere rubriek wordt gelegenheid voor correspondentie opengesteld en gelieve men vragen aan de Redactie te richten.
Fraaie foto's zullen gaarne ter beoordeling ontvangen worden. Te adresseeren aan de Redactie of aan de Uitgevers. De inzender verzuime vooral niet duidelijk zijn naam en adres te vermelden; ook achter op de foto's.
Van tijd tot tijd zullen prijsvragen voor de beste foto's op een of ander gebied worden uitgeschreven.
De Uitgevers verzoeken betrefdelijk dit blad te noemen als men naar aanleiding van een annonce, een aanvraag of een bestelling aan een adverteerder doet.
Het auteursrecht voor den inhoud van dit blad wordt verzekerd overeenkomstig de Wet van 28 Juni 1881, Stbl. No. 214.

Uitgave van SCHELTEMA & HOLKEMA'S BOEKHANDEL
K. Groesbeek & Paul Nijhoff - AMSTERDAM -

HET ZAADVELDJE IN DEN HERFST.

AN het eind van het pad, dat langs den volgeladen appelboom loopt, ligt het zaadveldje. Daar komen 's zomers als een verrassing om den hoek van het weggetje, al de bloeiende, wuivende, stuivende, geurende zomerbloemen.

Wild, schril van kleur, rood naast paarsch en geel naast blauw als op een kinder-danspartij, waar de witte jurkjes zijn opgenomen met kleurige lintjes, en roode en blauwe strikjes dansen tusschen het haar.

Niemand denkt er aan harmonie te willen brengen in die bonte mengeling; want al die schrille, schreeuwende contrasten bestaan toch maar voor een enkelen zomer.

Als zij al hun jubel, hun kleuren en hun pracht hebben uitgestort, dan komt opeens de koude najaarswind en waait al de mooie bloemblaadjes weg. Het eerste gaan de roode blaadjes van late papavers; als veertjes wuiven ze op den wind, op en neer, tot ze neervallen op den zwarten grond, waar ze dadelijk ver-

dorren, als de zon schijnt, of nat glibberig worden en donker, als de grond doorweekt is van regen.

Maar weg zijn zij in ieder geval, in heel korten tijd, verdwenen als stof of één geworden met den zwarten grond.

Jammer van de mooie, roode papaver.

Wat is het niet een pracht, die klaproos. Met de bloemblaadjes schitterend omhoog en daarbinnen het kleine zaadtempeltje met het zeshoekig dakje daarboven en de zwarte meeldraden in kransen onder om den stamper heen.

Als de bijen kwamen, dan vlogen zij midden in de bloem, de kroonbladeren verborgen ze en in een dolle vaart vloog het bijtje rond door de meeldraden — al maar in de rondte, zoemend, neuviënd, brommend.

En de meeldraadjes bewogen trillend, alsof ze mee muziek moesten maken, en ze legden zich op het fluweelige lijf van het bijtje of, ze staken tusschen de kromhakige pootjes.

Werden de kroonblaadjes door den wind uiteen gebogen, dan klonk het geluid helder zingend: Maar sloten zij weer om het dier, dan hoorde men het geluid in de verte, zonder verhooring van toon, als een uurwerk, dat stil snort daar binnen.

Op eens vloog het bijtje weer weg, dan boven de hel roode bladen uit en de bloem bleef knikken boven op den steel, tevreden dat de bijtjes haar stamper hadden bevrucht.

Nu zou er nog een verrassing komen. Als de bloemblaadjes verlepten, dan zou de bloemsteel niet verdorren en omlaag gaan hangen, maar trotsch blijven dragen het huisje, waarin de zaadjes rijpten. En het huisje zou zwellen tot een ronde groene bol, die eigenlijk even mooi was als een bloem — als uit een fijn groenachtig metaal gehouwen — eerst bol geblazen en dan daarboven met zekere groefjes afgedeelde het dakje, dat vooruit sprong als over kleine zolderraampjes.

Eerst bleven die luikjes toe en onzichtbaar; het was als een gesloten huisje, waar niemand uit of in kon gaan, waarin in stilte bewaard bleef de herinnering aan het bezoek van het bijtje.

En de zon bleef schijnen boven dien papaverbol. De plant was trotsch op deze schoone rest van haar bloem.

Toen de bloem nog in knop was, had ze den steel ootmoedig gebogen en ze had de bloem omlaag gehouden en met een groene behaarde kelk beschermd. Niemand kon zien, dat daarin verfrommeld als vloeipapier de hel roode bloemblaadjes zaten en nog veel minder dacht iemand aan het stampertje. Het was een mooie lijn, die gebogen bloemsteel als een zwanenhals en daaronder de blauw-groene doffe bladen aan beide kanten fijn ingesneden, even herinnerend aan het Acanthus-blad der Grieken, maar smaller en niet omgekruld.

Met breede ooren aan den steel gehecht en de bladen geplaatst in een langzaam afgaande wenteltrap om den steel. En het water van den regen drupte eveneens rond om den steel van blad tot blad, tot het bereikte den wortel, die als een priem den bodem indrong, dieper en vaster naarmate er meer water moest opgevoerd om de bloem te voldoen.

En een blauwige wasglans lag over de bladen en den stengel, en kleine fijne haartjes staken naar buiten tot waar de buiging begon.

Zoo gebogen wachtte de bloem tot zij volwassen zou zijn en zij voelde hoe naast haar de ééne grootere zuster na de andere het kromme nekje omhoog boog en de zonnestralen diep liet doordringen in haar kelk.

De jonge bloem, de volwassen knop nu, volgde haar voorbeeld; de kelkbladeren vonden dat hun dienst was afgelopen, zij vielen af.

En daar ontplooiden ze zich in het zonlicht, de helroode verfrommelde bloembladeren, jubelend schitterend, een weelde! — en de bijtjes kwamen en dansten tusschen de meeldraadjes.

Een zomerdans!

Zoo groeide de papaverbol en nu in den herfst gaan de zolderpoortjes open onder het vooruit springend dakje en nu rammelt het in de papaverbol, als de koude herfstwind strijkt tusschen de bloemstelen.

Dan dezen kant uit, dan die zijde op, zij knikken van neen, de bollen, maar zij stemmen toch in met den wind en roepen hem aan: want met elken windstoot worden de zaadjes gestrooid, geworpen in het rond.

De bol is niet groen meer en zacht nu, zij kraakt in de hand als papier, zij verdroogt, want haar leven raakt ten einde.

Die gitzwarte zaadjes, als korreltjes fijn, die moeten haar rol overnemen, want in elk zaadje zit verborgen een papaver voor het volgende jaar.

Naast de papaver, aan haar voet, stond een zomer-viooltje. Wat had zij gebloeid onder dien krachtigen stengel. Er voor en er om had zij hare blaadjes gelegd vlak op den grond en, haar bloemen gestoken daarboven.

Diep donker paarsch met één gele vlek op elk blad was haar kleed. Soms keek zij omhoog naar de frisch roode bloem, maar instemmen met haar, dat wenschte zij niet. Zij leefde haar leven alleen.

In haar spoortje gaf zij honing aan de bijen en hommels, die daarboven dansten en neerstreken en duwden met het dikke lijfje op haar fluweelen blad, en de zuigertjes pompten in de honingkamer. Ze hadden het zoo druk.

Ze kregen veel meer voor hun werk, dan de papaver hun geven kon, want de zoete, de geurende honing, die vonden ze bij haar.

MENSCHEN EN DIEREN ALS WEERVOORSPELLERS.

VOORTEEKENS van regen zijn de volgende verschijnselen: Als de kinderen luidruchtig, wild en onstuimig zijn; als er veel gebochelden loopen; als er veel slakken kruipen. Het verband tusschen gebochelden en slakken moeten wij waarschijnlijk zoeken bij de huisjesslakken.

Men is regen te verwachten:

Als muggen en vliegen brommen en steken; als de zwaluwen laag bij den grond vliegen; als er veel pissebedden kruipen; als de mol hoopen opwerpt van bijzondere hoogte; als de vleermuizen zich schuil houden; als het eekhoortje onrustig en gejaagd tusschen de takken rondspringt; als de haan op een ongewoon uur kraait; als de schapen bijzonder gretig grazen en zich vaak om den bek likken; als de koeien met opgeheven kop in de lucht snuiven, of zich de haren likken; als de rammen op den weg met de horens op elkander afgaan; als de herten in het bosch korte en snelle angstkreten uitstooten; als de zwijnen weinig eetlust hebben, en met den snuit omhoog gretig lucht inademen; als de honden veel gras eten en dat weer uitspuwen; als zij zich erg krabben.

Storm komt er:

Als de katten wild door het huis vliegen; als de kinderen wild en woest zijn; als er zich geestelijken op een schip bevinden.

Wellicht denkt men hier aan den profet Jona.

Er is mooi weer te verwachten:

Als de kinderen zich bedaard en fatsoenlijk gedragen; als de kat genoeglijk zit te spinnen; als de zwaluwen hoog in de lucht vliegen; als de vleermuizen lang rondfladderen; als de kikkers een geweldig rumoer maken, ofschoon dit ook wel eens opgevat wordt als een bewijs voor storm, onweer en regen. Al naar men het nemen wil dus; als de huismuizen schel en vroolijk piepen; als muggen en vliegen het ons niet lastig maken; als de schapen vroolijk rondspringen; als de zwijnen behaaglijk in de modder woelen, of uren lang stil zitten; als, de spinnen rustig in haar web zitten, of ijverig voortwerken.

Wij zijn onweer te wachten:

Als de koeien met den kop over de sloot staan; als de ezel zich met gebogen kop en neerhangende ooren tegen den muur aanwrijft; als de kat zeer onrustig wordt, niet eten of slapen wil en de muizenjacht staakt; als de ooievaar zijne jongen zorgvuldig toedekt en zijn snavel in de borstveeren verbergt; als kleine kinderen in het bed liggen woelen.

Er komt wind:

Als de kinderen geweldig schreeuwen; als de kruisspin de buitendraden van haar web verscheurt en een schuilplaats opzoekt; als de huisspin zich diep in hare woning begeeft. Een goed kenner kan daaruit zelfs de richting van den wind, die waaien zal, opmerken.

Vorst is er op handen als de ganzen in den vorm van een V (vorst) vliegen.

Hij, die dus acht geeft op al deze verschijnselen, behoeft zelden of nooit een barometer te raadplegen. P. FRANSEN Jz.

DE VLIERHEESTER.

DE vlierheester is een plant, die het oog slechts bekoort, wanneer de kroon een groote, witte bloemtuil gelijk, vanwege het aantal der bloemen. Is de bloeitijd voorbij, dan vinden wij er niets bekoorlijks meer aan. Alleen bij de jongens staat hij dan nog goed aangeschreven, omdat zijne takken, van het merg ontdaan, zoo uitstekend geschikt zijn er proppenschietters van te maken. Toch is de vlierheester een der nuttigste planten. Zijne vruchten, gelijkende op zwarte bessen, zijn niet alleen een lievelingsgerecht van lijsters, merels en andere vogels, doch zij worden in de apotheek ook gebezigd om er vliergelei uit te bereiden. Zijn bast levert een zweedrijvend middel. En menigeen onzer heeft wel eens vlierthee moeten drinken, getrokken van den gedroogden bloesem, wanneer hij, zooals men dat noemt „kou gevat” had.

Wellicht is het mijnen lezers niet bekend op welke andere wijze zij nog van de bloem profijt kunnen trekken.

Knip, als de heester bloeit, de bloem er af en laat ze trekken op kokend water. Bewaar dit vlierbloesemnat zorgvuldig in flesschen, tot tijd en wijle ge het noodig hebt. Het is een probaat middel tegen alle ongedierte, dat het op uwe bloemen en planten voorzien heeft. Bespeurt ge het, bezig zijnde zijn vernielzucht bot te vieren, dompel dan uw plant in het nat en niet lang duurt het, of het is er om koud. Zijn de planten niet voor indompeling geschikt, besprenkel of besmeer ze dan met het nat, en ge zult het zelfde resultaat bereiken. En nu weet ieder van ons, hoe lastig de mieren zijn, en hoe moeilijk te verdrijven. Allerlei middelen worden zonder baat aangewend. Zelfs om een bad van kokend water geven ze niemendal. Ze lachen u totaal uit. Welnu, wilt ge ze kwijt, volg dan voor een enkele maal mijn raad eens op. Geef ze een bad van vlierbloesemnat en tien tegen één, dat ze u voortaan met rust laten.

P. FRANSEN Jz.

OUDE HUIZEN TE AUTUN.

Foto Aug. F. W. Vogt.

AUTO-TOCHT GENUA-AMSTERDAM.

(Vervolg).

Ik keek alles aan, onderzocht, luisterde, keek naar de kleur van het tapijt, naar de figuren van het behangsel, de uurwerk pendule op den zwaren schoorsteenmantel, waar dat uurwerk zacht en ingetogen stond te tikken, tot opeens heel fijn de zilveren bel het uur zong. Het was half één. In het hotel ging geen gerucht. Ik peinsde er over, dat ik nu in Lyon was, en vond het vreemd. Wat had ik al gezworven over de wereld, wat was het leven van menschen toch iets wonderlijks. Door een kier in de gordijnen kon ik een gedeelte van een plein zien en een brug, waarbij een groote, monumentale lantaarn stond. Soms rukte de wind aan de vensters en deed ze wat rammelen, dat was ook al droefgeestig en het gaf iets kouds in de stemming van de kamer met de lichte meubelen, de pompeuse lampen, de zware tapijten; zoo had ik mij wel eens een kamer gedroomd. Of gezien? . . . Dat wist ik mij niet meer te herinneren. Het was al geheimzinnigheid, dat mij omringde. Ik werkte dan weer op, en toen ik opkeek, zag ik een groote, witte Angorapoes op mij afkomen met blauwe oogen. Het was als een sprookje. Wat deed die kat nu hier, natuurlijk het vertroetelde huisdier, dat zich overal neerlegde. De kat begon te snorren en langs mijn beenen te streelen, te kneden met de zachte, bolle pootjes; dan, uit behoefte aan gezelligheid en vertroeteling misschien, sprong ze plots op mijn knieën en op de tafel, ging zitten kijken naar mijn schrijven. De tijd verging. De poes had zich als een kluwen neergelegd voor mij, de pendule tikte, hoog rezen de wanden, het koper van de toren de carillons klokken van de torens één uur speelden in de verlaten nachtstraten, zocht ik door de verlaten hotelgangen mijn kamer op.

Ik droomde dien nacht voor de eerste maal.

Ik zag mijn geheele reis weer langs mij gaan in afzonderlijke visioenen. Het vertrek met de boot van de Handelskade, onze aankomst in Londen. De avond op de Taag, de besneeuwde bergtoppen van Spanje, Gibraltar, de blauwe kusten van de Riviera, de aankomst in Genua. Weer zag ik mij staan voor de tafels van de speelbank te Monte-Carlo, vele menschen stonden rond mij; de handlangers van den bankier wierpen goud toe aan vier mooi gekleede dames, die steeds wonnen. Het goud werd zoo snel en vlot-behendig door hen geworpen, dat het een boogje, een lijntje

van goudgele kleur werd, een goudfonteinje, dat aan de handen van de handlangers ontspoot.

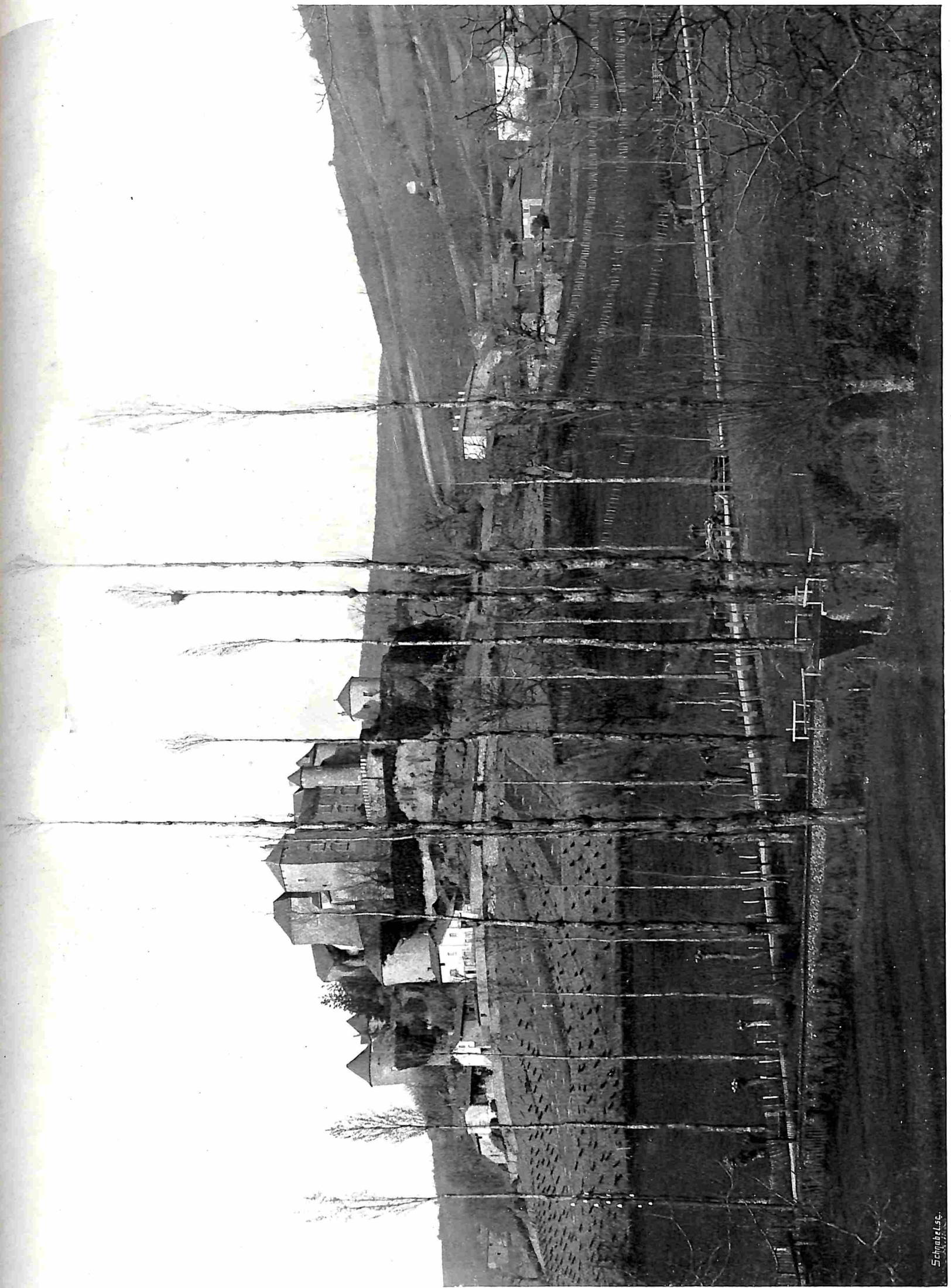
Door de kronkelwegen van de rotsachtige landstreken rond „Les Baux” reden wij. Het was, alsof wij in groote cirkels reden en telkens op dezelfde punten terug kwamen, en het ging daverend langs enorme, zwarte ingangen van oude steengroeven, als openingen, donkere deuren van mausoleums.

Wij kwamen juist na zonsondergang in Orange, nadat wij een hoog heuvel opgeklimmen waren. Hoog zagen wij in roodachtig licht de bouwvallen van het kasteel der prins van Orange, en een beeld van de Heilige Moeder Gods. Wij zaten aan tafel en dronken champagné op het heil van den jarige, de nestor liet fijne havana's aanrukken en koffie en geurige likeur. Dan liepen wij door de nachtstad om ergens een glas bier te drinken. Wij kwamen met ons drieën, de nestor, de fotograaf en ik in een koffiehuis, waar een vijftal mannen geheimzinnig fluisterend rond een vierkant tafeltje zaten en ons voortdurend bekeken. Totdat wij bier besteld hadden en over onze reis begonnen te praten. De mannen begonnen dan allengs luidruchtiger te worden, een sloeg er met de vuist op de tafel. . . .

Ik was wakker nu. Het was zeer stil in het hôtel, er ging nergens eenig gerucht. Hoe kwam het, dat ik wakker geworden was, dat ik zoo zonderling had gedroomd. Ik dacht weer aan het comediestuk, waarbij we ons zoo hadden opgewonden, zoo onbedaarlijk hadden gelachen; ik was misschien wat overspannen geweest.

Het bleef doodstil, buiten in de straten, heel ver, hoorde ik even hoorngetoeter van een automobiel. Ik maakte licht en keek op mijn horloge. Het was halfvijf, nog een paar uur en we zouden verder reizen. Dan sloeg ik weer in tot een hel licht in mijn kamer mij wekte. De zon scheen op de gele gordijnen.

Onze fotograaf was dien ochtend al zeer vroeg op om eenige opnamen in de stad te maken. Tot elf uur, wandelden wij door de stad, die zeer mooi en ruim gebouwd is. De Rhône en de Saône verdeelen haar in drie afdelingen. Eén quartier tusschen de beide rivieren, het dal rechts van de Saône en de linker Rhône-oever. In 1906 had Lyon 450.000 inwoners. Het is de derde stad van Frankrijk, na Marseille, maar men wil er de tweede stad van maken, door een deel van de voorsteden er bij te trek-

Schmidt & Lise.

Foto Aug. F. W. Vogt.

BERZÉ LE CHATEL. LANDSCHAP BIJ MACON, TUSSCHEN CLUNY EN BERZÉ LA VILLE.
AUTO-TOCHT GENUA-AMSTERDAM.

Foto Aug. F. W. Vogt

**AUTO-TOCHT GENUA—AMSTERDAM.
ONS VERTREK UIT SEZANNE.**

ken, namelijk de gemeente van Villeurbanne. 43 Jaren vóór Christus reeds maakte de consul Lucius Munatius Plancus er een Romeinsche kolonie van, op bevel van den Romeinschen Senaat. Nero liet de stad na een grooten brand herbouwen. Trajanus richtte er later een prachtig gebouw op, het Forum Vetus, waarvan niets meer bestaat. In de 14e eeuw stelde de stad zich onder bescherming van de Fransche koningen. Van dien tijd af ontwikkelde zich in Lyon een kolossale handel en nijverheid, die gedurende de godsdienst-oorlogen in 1562 en de oorlogen met Italië zeer te lijden had. Het ergste had de stad te verduren in den revolutietijd. Zij werd twee maanden belegerd, omdat zij zich niet met de hervormingen niet kon vereenigen. Toen Lyon ingenomen was, namen de belegeraars het besluit haar te vernietigen; een groot gedeelte werd door mijnen vernield, de dood van Robespierre maakte een einde aan het vandenwerk. Napoleon wist de stad uit hare puinhoopen te doen herrijzen.

Lyon is, zooals men weet, het wereld-centrum van de zijde-industrie, de helft van de op aarde „geoogste zijde” gaat naar de stapelplaatsen in Lyon, men telt er meer dan 85.000 plaatsen, waar de zijde gesponnen wordt. Meissonier en Puvis de Chavannes zijn hier van daan.

Zeer nieuwsgierig was ik naar het beroemde Alpen-panorama, dat vanuit Lyon gezien kan worden. Het was echter niet helder genoeg in de atmosfeer. Van het fameuze uitzicht van meer dan 200 K.M. met Mont-d'Or en Mont-Blanc en Pilatus op den achtergrond was geen spoor te bekennen. Om het te zien zal ik nog

het heerlijk warm weder, totdat wij bij de Hollandsche grenzen in een gruwelijke misère van regenweder, storm, hagel, sneeuw en vorst kwamen. Het was wel merkwaardig, dat wij dáár, voor de eerste maal na het passeeren van het kanaal, aan boord nog weer regen kregen. Onze autotocht was van Genua af droog gebleven, geen enkel maal hadden wij er aan behoeven te denken de kap van den wagen op te zetten.

Wij bezochten in Lyon nog verschillende gebouwen en monumenten, die ik niet zal trachten u te beschrijven, omdat onze fotograaf ze reeds voor u in beeld gebracht heeft en deze foto's meer kunnen doen dan de meest volkomene beschrijving, al vermag een foto dan niet weer te geven: de tijdsatmosfeer, toon, licht, kleur enz., enz. Merkwaardig was de kleur van de huizen langs Rhône en Saône. De huizen waren alle talrijk van verdieping en ze waren geelachtig gepleisterd. Zooals men weet, zijn de kaden belangrijk hooger geworden sinds de groote overstrooming in 1850.

Daar wij het kort na onze afit uit het hôtel de l'Europe te Métropole erg koud kregen in den wagen, reden wij langzaam door de stad, zoekend naar een winkel waar warmere hoofddeksels te krijgen waren dan de dunne petten, die ons tot nog toe hadden „gekoesterd”. Wij vonden gelukkig zulk een établissement en zetten de hoofddeksels, die er ongeveer als helmen uitzagen, maar dadelijk op onze hoofden.

Kort na ons vertrek uit Lyon raakten wij door een kleine onoplettendheid op den verkeerden weg, d.w.z. wij bleven links langs de Saône rijden, in plaats van „La route nationale” te nemen

rechts van de rivier. Wij misten zoodoende Anse en Villefranche, twee aardige stadjes, maar daarvoor in de plaats hadden wij een rit, die met die door het Rhône-dal kon worden vergeleken, want het waren dezelfde beboschte vergezichten, hetzelfde blauwe water, hoewel iets smaller. Op de bergen aan weerskanten stonden dezelfde kasteelen. Wij bleven links van de rivier tot bij Montceaux en Guereins, daar gingen wij over een houten brug over de Saône tot aan Belleville, en vonden er de groote heirweg naar Macon. Reeds bij Crèches begonnen wij waar te nemen, dat wij de heerlijk schoone omgeving van Macon, een stad van bijna 20.000 inwoners, naderden. Het landschap werd nog rijner, de boomen, de populieren schenen slanker te worden, de bergomtrekken voorname, edeler van lijn. De afstand van Lyon tot Macon hadden wij in twee uur afgelegd, ondanks den omweg kort na Lyon. Wij dejeuneerden te Macon in het hôtel de l'Europe et d'Angleterre en proeiden

Foto Aug. F. W. Vogt

**AUTO-TOCHT GENUA—AMSTERDAM.
EEN VRACHTRIJDERS TE AUTUN.**

natuurlijk ook den wijn, die naar de stad genoemd werd. Wilt den aard der zaak zoekt een reiziger altijd die hôtels of logementen op, waar hij van weet, dat het er zindelijk is, dat de bedden goed zijn en, last not least, dat de keukens er voortreffelijk is. Nu acht ik het de plicht van den reisbeschrijver om van deze zaken vooral gewag te maken. Als ik mij niet te zeer vergis, ben ik op dit gebied zelden in gebreke gebleven, maar, waarde lezer, gij houdt het mij wel ten goede, wanneer ik voor het vervolg wat minder uitgebreid de zegeningen van de Fransche keuken beschrijf, al zal ik straks een uitzondering moeten maken op een eetpartij te Reims na afloop van ons bezoek aan de „Caves Veuve Pommery Greno”. Trouwens, wie reisde ooit in de Côte d'or en in de beroemde landstreek der Bourgogne-wijnen, zonder enthousiasme voor „la bonne cuisine Française”?

Een groote reis gaat zelden geheel zonder tegenspoeden of kleine ongelukjes, en zoo hadden wij op onzen tocht ook de onze. Met den wagen gebeurde er gelukkig niets bijzonders. De Fiat scheen als onverwoestbaar, hoe veel er ook van het zeer zwaar geladen wielikel gevegd werd, maar eenige zeer mooie foto's gingen verloren, of liever de negatieven, waarvan nog geen afdruk gemaakt werd, braken. Genoeg evenwel is er overgebleven om den lezers van „Buiten” een idee te geven van het Fransche landschap in de streken, waar wij toen doortuften.

Het meest volmaakte type van een landschap in de Côte d'Or kunnen wij den lezers van „Buiten” hier aanbieden in de afbeelding van Berzé le Châtel. Wij wonden dit heerlijk mooie plekje, dat onze fotograaf zóo uitnemend heeft weergegeven, dat ik er bijna de atmosfeer van het middaguur uit terug voel, niet ver van Macon op weg naar Autun.

Uren lang hebben wij daarna door een zeer bergachtig en boschrijk landschap gereisd van Cluny over Massy, Salornay, Corcelles, St. Martin ging het door eindeloze wijnakkers tegen de bergen, of soms door donkere bosschen. Soms als wij in zoo'n bosch waren opgeklimmen, kwamen wij heel hoog plotseling op hoogsten top voor geweldige wijde landschappen te staan, zóo overdonderend van schoonheid, dat we gelijktijdig uitroepen van verrukking uitten. Maar weldra kwamen wij in een streek, die ons armelijk toescheen, het was een miyndistrict. Dicht bij Blanzay sloegen wij een verkeerde zijweg in, die ons door de zwarte stad, Montceau-les-Mines, bracht, waar op hoeken van straten gore kerels stonden te twisten en bijna handtastelijk werden. Langs een erg Hollandsch kanaal kwamen wij toch te Blanzay. Met volle vaart, omdat het landschap nu minder belangwekkend was geworden, trokken wij af op Mont

Cenis, langs Le Creusot, kwamen dan weer in een streek van kalme, gladdere meertjes, waarin het blauw van den hemel zich spiegelde. Nog zie ik dien rustigen diep-donkeren waterplas aan den ingang van het „Forêt de Planoise”, waardoor wij moesten gaan om in Autun te komen. Dat bosch was heerlijk schoon. Het waren meest eiken, berken en beuken, maar er hing een najaarsstemming, daar er nog geen enkel blad aan de boomen was, ja, zich zelfs nog geen knoppen schenen te hebben gevormd. De zon begon onder te gaan, en zond een goudachtig licht langs de bronzen stammen van het eenzame bosch, waar wij geen sterveling ontmoetten. De hoofdweg door het bosch was breed, steeg en daalde naar mate het terrein geaccidenteerd was, en telkens kwam er meer bosch achter bosch, meer goudig licht, laag schijnen door die kale, roerlooze boomen. Het was intusschen ook veel kouder geworden en wij rilden in onze dikke jassen.

En opeens, toen wij weer uit een bosch boven op een hoogte waren gekomen, van waar wij de wereld zoo heerlijk wijd en stralend van goddelijk licht konden zien, daar zagen wij in de verte Autun, de spits van de kathedraal stak boven het stadje uit en rondom lagen in een groenende vlakte verspreid, of tegen heuvels aan, bouwvallen, ruïnes uit den Romeinschen tijd.

Een aardig, schilderachtig, vredig plaatsje dat het was, Autun. Het had de frischheid van de Zwitsersche dorpen, ja, bijna alle huizen waren als de Zwitsersche gebouwd met de roode, platte steenen pannen als schubben de daken dekkend, en ook de groene heuvels rondom met de vele stroomende watertjes, de koeien met brune, glanzende huid, het was alles als uit het Alpenland.

Het was zes uur, toen wij Autun van de Zuid-Oost-zijde binnen reden, wij waren eerst weer in een dal gekomen en zagen de stad nu hoog boven ons in het late licht, een onvergetelijk schouwspel van een zonderling bekorende rust. Hoofdzakelijk was dat misschien wel te wijten aan de vele boomen, die overal bewegingloos tusschen de huizen uitstaken, terwijl aan den voet van den heuvel heerlijk slank de rechte populieren omhoog rezen. Autun leek een middeleeuwsche stad, alles was er, de oude kathedraal, de puntige daken der huizen, de klimop-begroeide oude muren, en bouwvallen, alleen hier en daar een enkele nieuwe woning of een enkele fabrieks-schoorsteen.

Autun werd door de Romeinen gesticht en bereikte in die dagen een ongekende bloei. Augustodunum koos zich een trotsch devies, en noemde zich „soror et oemula Romae”. De stad is verscheidene malen verwoest geweest, zoo vernielden de Sarraceenen haar in 725. De „hooge” en de „lage stad” bleven bestaan, daar tusschenin lag alles aan puin.

Driehonderd jaren lang was er van Autun geen sprake in de geschiedenis, totdat er in 1065, 1077, 1094 en 1095 concilieën werden gehouden, een teeken van herleving dus. Toen werd ook begonnen met den bouw van de kathedraal, die gij ook bij onze afbeeldingen vindt. Met den dood van Karel de Stoute werd Bourgogne bij het Fransche rijk gevoegd, en Lodewijk de XI verleende de stad later verschillende privilegiën. Weinig belangrijks is er eigenlijk voorgevallen met Autun, nadat het Romeinsche rijk had opgehouden te bestaan. Het is altijd een mooie, eigenaardige

Foto Aug. F. W. Vogt.

AUTO-TOCHT GENUA-AMSTERDAM.

KAMER IN ONS HOTEL. WAAR IN 1802 NAPOLEON EN JOSEPHINE LOGEERDEN.

stad geweest en misschien daarom werd het dikwijls door vorsten bezocht. Zoo door Napoleon in 1802 en 1805 en den 15en en 16en Maart 1815 na Elba, toen overnachtte hij in het Hôtel de la Poste. In den Fransch-Duitschen oorlog werd Autun door den vijand aangevallen, maar het Duitsche corps leed zware verliezen en moest afdeinzen, geslagen door de gemobiliseerde troepen uit Charente en de Garibaldianen onder bevel van hunnen beroemden aanvoerder.

Al heeft Autun nu uit een geschiedkundig oogpunt niet zulk een bijzondere aantrekkelijkheid, toch is het een plaatsje, dat jaarlijks om zijne schilderachtigheid en prachtige omstreken honderden toeristen trekt, en zijn er onder onze lezers, die met hunne auto dien kant uitkomen, dan moeten zij vooral niet vergeten het stadje te bezoeken.

Langs de zoogenaamde Ruisseau de Couhard en de Ecole de Cavalerie, terwijl wij nu links van ons de zoo zonderlinge, spitse steenen berg, naar men zegt het graf van Divitiacus, lieten liggen, kwamen wij in de avondstad. De huizen waren oud en eigenaardig gebouwd, de straatjes nauw, er hing een eigenaardige geur van brandend beukenhout, wat bij mij de herinnering wekte aan Zwitsersche dorpjes, waar ik dien geur ook had opgemerkt. De hemel was zéér helder en diep blauw, bijna violet, nu de avond viel. Het plaveisel was ruw, groote keien, of zeer puntige keitjes. Door de stilte van de bijna verlaten straten ging nu het geluid daveren van onze auto. De menschen kwamen soms even aan de vensters gekeken, kleine vensters meestal, soms met ruitjes in lood.

(Slot volgt.)

„GASTE MIT KERREMIS“.

(Slot).

NOU zelle we 'r 's kijke, wat 'r op de kerremis te koop is.”
— „De heele kerremis magge ze van mijn part houwe; as ik maar lekker in 'n hoeke ken zitte mit

— „Beste drank moet je aars op de kerremis niet verwachtte, ze lange ze zoo bar an, ze hale 'r van, wat 'r van te hale is. D'r moet hou loch eenmaal drank bij, al zou ze nog zoo slecht weze. Maar je zou je aars net dronke drinke an dat beroerde goed.”
— „Ik zel me te minste maar bij bier houwe, deer knoeje ze zoo erg niet mee.”

— „Kijk, deer gunter gaat 't volk van lange Piet ok; die doen nog 's echt onwerwes. In 'r witte kiel en vest mesjeere ze op de kerremis of en de lange pijp heuwe ze in 't hoofd. Dat hadde we ok moete doen.”

Het is een eigenaardig gezicht die troepjes mannen en vrouwen kutend (wat ze alleen op zoo'n gastdag doen) langs den dorpsweg naar de keremis te zien gaan.
De besprekken bij de mannen loopen natuurlijk over: „Jonge, jonge, wat hier nog 'n gras onder de kooie!” — hier nog 'n gras onder wels van Varkes deer gunter” —

„Went op denze plaas gien.....”
— „hoe heb je 't nou mit 't blauw in 'z'n kees?” — „donders, wat 'n beste kees?” — „donders, wat dat hooi kalfkoe?” — „nou, nou.”

Bij de vrouwen wordt gebabeld over: „Wat lieve goetdijne 's dat stroetje helder in 't dweld!”
— „ken de vrouw van nog zoo slechts 'n maaid houwe?”
— „heb Aathje van al 'n vrijer gehad?” — enz.

Een handeling met andere gasten. Versperren geven zonder einde. een oogemik. Van den dorpsweg — „k Zel je ok maar William

noeme, dat zegge ze allemaal.”
zoo ver of, den ben je 'r niet — „En jij ben zeker?”
— „Ja, ik ben 'r ten van

ouwe — „Ik ben 'r ten van rekeme, hoe, die kon idenon.”
— „Ok 'n beetje te kerremis.”
— „Nou, 'n beetje te kerremis.”

je te gast, dat vijft wel, hej, as zoo erg niet gaan, 'k taal 'r aars zeg maar, deer moet je jong voor reke voor je in 't zweet te werje dubbelte die speulni en den as 'n beerde nog te geve: werreke net zoo, hej, en geld toe. 'k Had

kies 'n hooi hum. As 'r strakzel je boereskos 'edeen wordt. springt, zien, dat je 't hoogst komt, mee hej, de ouwe dag

'n hooi, hooi, hej, de ouwe dag en den gaan; nej, 'k zoek anstons 'n plaassie dicht bij 't buffet mijn an, de 'k 's lekker elies jimppele en den magge jullie van k. (Oomme, 'n zolder toespringe.

die heb, 'n tot oome kees) — „Nou, oome Kees, hier is je man, je 'n beetje 't land an skosse. (gemoelelijk tot den ander): „Pas bitertjes, 'n kees nijdje). „Wilde we 's, oome Jan, wie de meeste — „Woepp, opp ken; dat zou je tenge valle.”

Even vordt drucker op den weg, naarmate men de keremis nadert. pig zijne draaigel, te janke”. Oome Jan wil graag — „Hieer, vent, mit je goote gezicht, hej je 'n dubbeltje, den moet je 'eethes ophoue tot we voorbij benne.

vangst een meent met een brutaal lach het dubbeltje in ontmensch, 'n zegt dan: „Weet u wel meneer, dat er van midtag geen Oome, opp, die keremis komt?”
en „deere, Jan door dat „moete” niet zoo'n klein beetje gevleid, „Ondat er allemaal hoeren been gaan”. En direct gaat de man aan hen draaien „of de wereld vergaan moet”.

van je „Nou, oome Jan (aldus hoer kees), hej, je nag ket (pleizier) kenne je draabbelte? Je moet zulke kerels in de maling neme, ze — „Maar wat onder je mens wijve.”
kermisbarmant zelle we aanlegge? — „(aldus een der gasten, als de bereikt is).

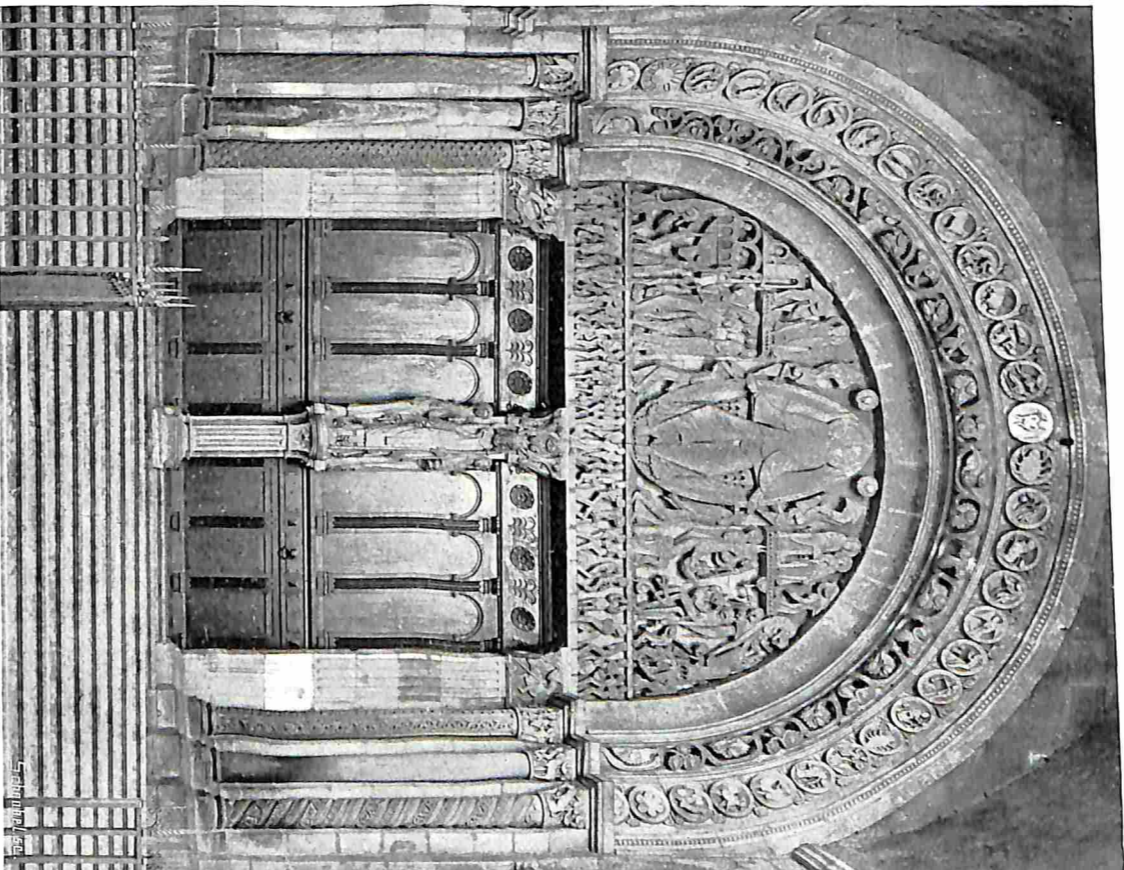

Foto Aug. R. W. Vogt.

AUTO-TOCHT GENUA—AMSTERDAM. HOOFDINGANG VAN DE KATHEDRAAL TE AUTUN.

— „Nou, lere we certs zachies de kerremis overloupe, den kenne de vrulle ons inhale. Den gane we mit z'n alle nee, 's Vergulde Wage”, dat 's toch je echte boercherberg maar; in de are hej je meest burgervolk.” 1)

Slenterend gaat men langs kramen en tentjes.
— „Kijk, oome Kees, wulle we 's kijke, wie 't 't langst ken volhouwe bij dat skospultje?”
— „Maar oome Jan heeft geen succes. Oome Kees moet, 'n hewe van dat kopere skoking”. „Die vent kon je wel dood lete dansen”
— „Ja (een ander), ze beedenke toch langer wat, om achter je centfies te komme.”

— „Veruit, kerel, denk je, dat 'k me arreme lam wul slaan op die juttekop en jou den nog geld geve? 'k Sloeg je lever zelf op je harses!”
— „Zie je de vrouwe al komme? Wat loope ze weer leig?”
— „Nou, lere we maar deurloope, ze zelle ons gerust wel vind.

Ze benne zeker nog niet graag mee 'n skossie.”
— „Houwe je stil, man, as ze eerst de veel (viool) maar hoore, den ken je ze niet houwe.”
— „Kijk, dat kleine goed 's 'n skik hewe in de draainole. As 'r 'n sleutel bij was, ging 'k 'r ok nag 's in.”
— „'n Yuing ding, dat 'r in loopt, 't is bot zonde van 't best. Dat je niet misselijk wordt, hej?
't Zou 'n boxenst best kamppeel weze.”

Eenige oogemikken later zijn de gasten in „de Vergulde Wage”, de „boercherberg” bij uitnemendheid. 't Lijkt 'r al erg donk. In de nauwe gang „douwe ze je tomet kapot”. Dranklicht en tabaksrook komen je tegen en boven dansgedreun en anderke mislawaai hoort men nu en dan een snerpemde viool en een gearsten trompet.

— „As je 'r maar eerst in bent!” Binnen valt het mee met de drukte. De „speulni” zeiden elkaar blikken van verstandding toe, als onze gasten binnen komen. De kastelein is 'r zelf direkt bij en „geeft poofies van heb-k-jou-deer”. „Dat benne de ouwerwesse lui; die hou 'e 'n poos, die goote nog 'r 's geld kapot. Dat benne de jonges, die vroeger 'n bankie van vijf en twintig noedig hadde voor de kerremisweek, 'n verskil bij nou!”
De „vrullie” komen ook weltda. De „kwartjesglaze” vinden flinken atrek. Daar zeten aanstons de muzikanten een „skos” in — „Nou voel je je biene licht worre, hej, peet Guurt?”
— „Nou, oome Jaap, hoe denk je 'r over, moet je ok niet 's prebeere?”

Maar oome Jaap „heb veils te lekker z'n natje en z'n drooge (drank en koek: de vrouwen had den koek gekocht) bij het buffet en „'r moete ok kijkers weze.”
De meeste andere gasten doen mee „an de ouwerwesse skos.”
Eerst gaat het kalm in zijn werk, maar weldra komt bij enkelen de lust op om geweld te maken: ze beginnen flink te stampen en gaan meezingen, als de muzikanten, die hun publiek kennen, het „En leet Eenskeke maar brande, ja, ja” ten gelooze brengen, een mop, die zich uitstekend leent tot geweldige rappen. De vloer dreunt ervan.
— „Kapot zel je!”

Maar de dikke planken en balken kunnen wat hebben. Daar beginnen de „skossers” zelf met: „En op de kerremis moet je over en op de kerremis moet je zijn: hier staat op de deur 'schepen hier verkoobe ze brandweijn. Eennaal, enz.”
De „speulni” blazen en strijken er dapper op los en vallen direct in, als het! „In de Haag verunt 'n dragonder” en is. Oome Kees is „bar in de wind”. „Hij kent gien loofte” zet aanstons in: „En ne gaan nog niet nee huis, nog lange mit, enz.”

Peet Nel „zit erg in de penarie” as ze d'r man zoo drink ziet — „Eethes pausse!”
Nu, de „speulni” zijn er ook van gehend. De stoelen worden weer bezet, menwe „kwartjesglaze”, an esproke”; bonte zakdoeken worden voor den dag gehaald, want: „je zweet je keppel 't is werreke, maar „Eennaal in 't jaar, eennaal in 't jaar, want we de kerremis maar.”
Peet Nel tracht oome Kees, die zoo luihruchtig wordt, wat te

1) Burgervolk (= geen hoeren en boerinnen).

„GASTE MIT KERREMIS”.

(Slot).

„NOU zelle we 'r 's kijke, wat 'r op de kerremis te koop is.”

— „De heele kerremis magge ze van mijn part houwe; as ik maar lekker in 'n hoeke ken zitte mit 'n knap borreltje voor me.”

— „Beste drank moet je aars op de kerremis niet verwachte, ze lange ze zoo bar an, ze hale 'r van, wat 'r van te hale is. D'r moet nou toch eenmaal drank bij, al zou ze nog zoo slecht weze. Maar je zou je aars net dronke drinke an dat beroerde goed.”

— „Ik zel me te minste maar bij bier houwe, deer knoeje ze zoo erg niet mee.”

— „Kijk, deer gunter gaat 't volk van lange Piet ok; die doen nog 's echt ouwerwes. In 'r witte kiel en vest mesjeere ze op de kerremis of en de lange pijp hewwe ze in 't hoofd. Dat hadde we ok moete doen.”

Het is een eigenaardig gezicht die troepjes mannen en vrouwen kuierend (wat ze alleen op zoo'n gastdag doen) langs den dorpsweg naar de kermis te zien gaan.

De gesprekken bij de mannen loopen natuurlijk over: „Jonge, jonge, wat hier nog 'n gras onder de kooie” — „wat magere skriewels van varkes deer gunter” — „weunt op deuze plaas gien. . . .?” — „hoe heb ie 't nou mit 't blauw in z'n kees?” — „donders, wat 'n beste kalfkoe”, — „nou, nou, dat hooi broeit ok niet effies.”

Bij de vrouwen wordt gebabbeld over: „Wat lieve gordijne voor die keukerame”, — „wat 's dat streetje helder in 'edweild”, — „ken de vrouw van nog zoo slechts 'n maaid houwe?” — „heb Aalfie van al 'n vrijer 'ehad?” — enz.

Ontmoeting met andere gasten. Een handen geven zonder einde. Versperring van den dorpsweg een oogenblik.

— „k Zel je ok maar Wullum noeme, dat zegge ze allemaal.”

— „Nou, den ben je 'r niet zoo ver of.” (Handdruk).

— „En jij ben zeker?”

— „Ja, ik ben 'r ien van ouwe, die zel je nog wel 'ekenne hewwe, die kon iederien”.

— „Ok 'n beetje te kerremis?”

— „Nou, dat vlijt wel, hej, as je te gast gaan, 'k taal 'r aars zoo erg niet meer nee, hoor. Ik zeg maar, deer moet je jong voor weze om je in 't zweet te werreke voor die speullui en den je dubbeltje nog te geve: werreke as 'n peerd en geld toe. 'k Had net zoo lief.”

— „Hoor hum. As 'r strakies 'n boereskos 'edeen wordt, zel je zien, dat ie 't hoogst springt.”

— „Nej, nej, de ouwe dag komt, me biene benne zoo stijf as 'n hooivork; nej, 'k zoek aanstons 'n plaassie dicht bij 't buffet en den gaan 'k 's lekker effies pimpele en den magge jullie van mijn an de zolder toespringe.”

† (Oome Jan tot oome Kees) — „Nou, oome Kees, hier is je man, die heb ok 't land an skose. (Gemoedelijk tot den ander): „Pas je 'n beetje op 'm; z'n vrouw is bang, dat ie 'm kachel drinkt.”

(Oome Kees nijdig): „Wulle we 's, oome Jan, wie de meeste bittertjes op ken; dat zou je teuge valle.”

— „Op zij! d'r komt gerit an!”

't Wordt drukker op den weg, naarmate men de kermis nadert. Even verder staat een draaiorgel „te janke”. Oome Jan wil grappig zijn:

— „Hier, vent, mit je goore gezicht, hej je 'n dubbeltje, den moet je effies ophoue tot we voorbij benne.”

De man neemt met een brutalen lach het dubbeltje in ontvangst en zegt dan: „Weet u wel, meneer, dat er van middag geen mensch op de kermis komt?”

Oome Jan door dat „meneer” niet zoo'n klein beetje geyleid, en „deervan niet op z'n skarpst”: „nej en weerom niet?” — „Omdat er allemaal boeren heen gaan”. En direct gaat de man aan het draaien „of de wereld vergaan moet”.

— „Nou, oome Jan (aldus boer Kees), hej, je nag ket (pleizier) van je dubbeltje? Je mot zulke kerels in de maling neme, ze kenne je raar wat onder je neus wrijve.”

— „Weer zelle we aanlegge? —” (aldus een der gasten, als de kermisbuurt bereikt is).

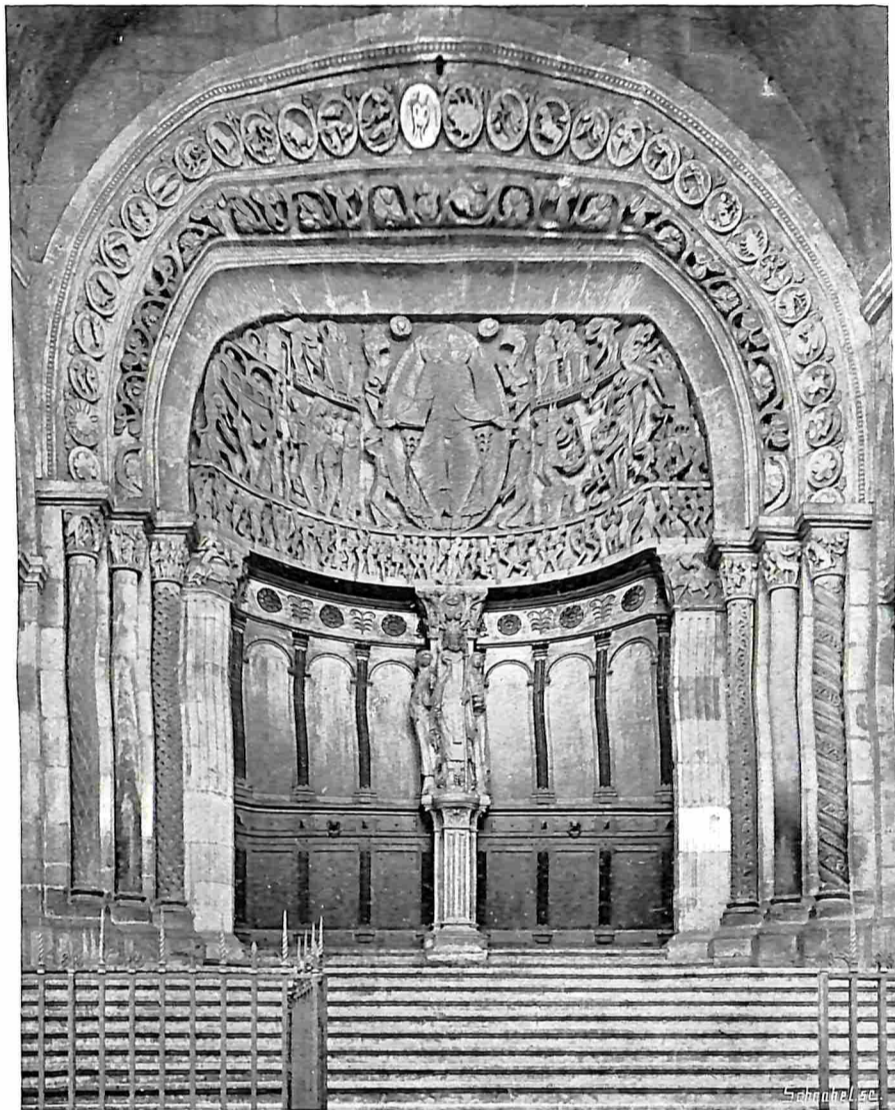

Foto Aug. F. W. Vogt.

AUTO-TOCHT GENUA—AMSTERDAM.
HOOFDINGANG VAN DE KATHEDRAAL TE AUTUN.

— „Nou, lete we eerts zachies de kerremis overloope, den kenne de vrullie ons inhale. Den gane we mit z'n alle nee „de Vergulde Wage”, dat 's toch je echte boereherberg maar; in de are hej je meest burgervolk.” †)

Slenterend gaat men langs kramen en tentjes.

— „Kijk, oome Kees, wulle we 's kijke, wie 't 't langst ken volhouwe bij dat skokspultje?”

Maar oome Jan heeft geen succes. Oome Kees moet „niks hewwe van dat kopere skokding”: „Die vent kon je wel dood lete danse”.

— „Ja (een ander), ze bedenke toch langer wat, om achter je centjies te komme.”

— „Veruit, kerel, denk je, dat 'k me arreme lam wul slaan op die juttetekop en jou den nog geld geve? 'k Sloeg je liever zelf op je harses!”

— „Zie je de vrouwe al komme? Wat loope ze weer lenig.”

— „Nou, lete we maar deurloope, ze zelle ons gerust wel vinde. Ze benne zeker nog niet graag nee 'n skossie?”

— „Houw je stil, man, as ze eerst de veel (viool) maar hoore, den ken je ze niet houwe.”

— „Kijk, dat kleine goed 's 'n skik hewwe in de draaimole. As 'r 'n sleutel bij was, ging 'k 'r ok nag 's in.”

— „'n Vurig ding .dat 'r in loopt. 't is bot zonde van 't beest. Dat ie niet misselijk wordt, hej? 't Zou 'n bovenst best karnpeerd weze.”

Eenige oogenblikken later zijn de gasten in „de Vergulde Wage”, de „boereherberg” bij uitnemendheid. 't Lijkt 'r al erg druk. In de nauwe gang „douwe ze je temet kapot”. Dranklucht en tabaksrook komen je tegen en boven dansgedreun en ander kermislawaaï hoort men nu en dan een snerpende viool en een gebarsten trompet.

— „As je 'r maar eerst in ben!” Binnen valt het mee met de drukte. De „speullui” zenden elkaar blikken van verstandhouding toe, als onze gasten binnen komen. De kastelein is 'r zelf direkt bij en „geeft pootjes van heb- 'k-jou-deer”. „Dat benne de ouwerwesse lui; die hou je 'n poos, die gooie nog 'r 's geld kapot. Dat benne de jonges, die vroeger 'n bankie van vijf en twintig noodig hadde voor de kerremisweek, 'n verskil bij nou!” De „vrullie” komen ook weldra. De „kwartjesglaze” vinden flinken aftrek. Daar zetten aanstonds de muzikanten een „skos” in.

— „Nou voel je je biene licht worre, hej, peet Guurt?”

— „Nou, oome Jaap, hoe denk je 'r over, moet je ok niet 'r 's prebeere?”

Maar oome Jaap „heb veuls te lekker z'n natje en z'n droogie” (drank en koek: de vrouwen hadden koek gekocht) bij het buffet en „'r moete ok kijkers weze”. De meeste andere gasten doen mee „an de ouwerwesse skos”.

Eerst gaat het kalm in zijn werk, maar weldra komt bij enkelen de lust op om geweld te maken: ze beginnen flink te stampen en gaan meezingen, als de muzikanten, die hun publiek kennen, het „En leet Enskedee maar brande, ja, ja” ten gehoor brengen, een mop, die zich uitstekend leent tot geweldig trappen. De vloer dreunt ervan.

— „Kapot zel ie!”

Maar de dikke planken en balken kunnen wat hebben. Daar beginnen de „skossers” zelf met: „En op de kerremis moet je weze en op de kerremis moet je zijn: hier staat op de deur 'eschrewe, hier verkoope ze brandewijn. Eenmaal, enz.”

De „speullui” blazen en strijken er dapper op los en vallen direct in, als het! „In de Haag weunt 'n dragonder” aan de beurt is. Oome Kees is „bar in de wind”. „Hij kent gien loofte” en zet aanstonds in: „En we gaan nog niet nee huis, nog lange niet. . . . enz.”

Peet Nel „zit erg in de penarie” as ze d'r man zoo druk ziet

— „Effies pauuse!”

Nu, de „speullui” zijn er ook van gediend. De stoelen worden weer bezet, nieuwe „kwartjesglaze” „an'esproke”; bonte zakdoeken worden voor den dag gehaald, want: „je zweet je kepot, 't is werreke, maar „Eenmaal in 't jaar, ienmaal in 't jaar, wieve we de kerremis maar.”

Peet Nel tracht oome Kees, die zoo luidruchtig wordt, wat tot

†) Burgervolk (= geen boeren en boerinnen).

te brengen. Met een zacht lijntje weet ze hem mee te brengen de kermis op. De andere gasten gaan aanstonds weer „nuwe moed” aan den gang en luide galmt het: „We gaan dood, we leve lang, we leve honderd jare lang enz.” Maar al „moeder nog niet thuis”, toch wordt ten laatste besloten „s te stappe”. Er wordt nog een „afzakkertje” gedronken en gaat het over de kermis op huis af. De „vrullie” moeten nog „wat lekkers” koopen voor „welkom thuis”; een paar oomes „dikke effies 'n koekie”.

„Ik wed, dat peet Guurt net zooveel wicht op skaal brengt als die dikke peet Koos.”

Maar peet Guurt „wul 'r niet an, je zoo maar op de kerremis te uilache; ze heb net zoo lief”.

Als men een poos later thuis komt, verbaast men er zich over, oome Kees en peet Nel er nog niet zijn. Even daarna komen ook: „We benne nee Hart 'eweest in de kemedie; jonge, jonge, dat was die zwarte Griet 'n allemachtig kwaad kreng”.

„Was een uitstekend idee geweest van peet Nel om oome t op die manier „gnap te houë”.

„Een paar fluisterend): „Ja, ja, ze is 'n bovenst best wijf voor oome Kees is 'n goeie kerel, maar d'r moet 'r altijd ien bij 'n weze, die de maat ken houwe.”

Brood en vleesch wordt opgezet. Maar 't blijft bij „'n stikkie allehand” (ook „dikke koek” genoemd), of „'n sneetje ham”. „Eel trek is er niet meer.”

De paarden worden uit het land gehaald en voorgespannen. „'n vrullie” geven een kwartje „an de maaid” en de „manlie” den knecht. Welgemoed gaan de gasten naar huis.

„Goeie reis en wel thuis!”

M. KRAMER.

DE PORSELEIN-INKTZWAM.

COPRINUS PORCELLANUS SCHAEFF.

WANNEER ik personen spreek, die niet willen gelooven, hoe mooi zwammen toch wel kunnen zijn, breng ik ze wel eens een keken maal tot inkeer, door ze een frisch exemplaar te laten zien van de porselein-inktzwam. Inderdaad is in die levensperiode bijna geen fraaier te bedenken dan deze paddestoel. Een kloeken, hollen, met een ring versierden steel verheft zich een groote, mak tot 10 c.M. lange hoed, dichtgeapt als een toegeslagen parapluie. Ook ze hoed is witachtig en dicht bedekt met tallooze witte, later rozeroode en ruine schubben. Niet lang echter blijft plant in dezen toestand. Welhaast at de hoed zich kegelvormig ontvoien, doch dan is het gauw gedaan et de schoonheid van deze wonderlijke am. In weinige uren toch smelt de heele paddestoel als het ware weg tot n soort van inktachtige vloeistof. Een rrasend verschijnsel! Het heeft wel is van het versmelten van een schitrend witte sneeuwpop tot een groe- ligen, vuilen sneeuwbal. Van onder tot boven ziet men het derf voortschrijden, tot eindelijk de geheele plant in elkaar kt en welhaast slechts een natte plek de plaats aanwijst, waar vroeger bestaan heeft. Honderden, ja, duizenden sporen worden echter op die manier over de aarde verspreid. Toch wil porcellanus lang niet overal groeien. Hij houdt alleen van een ruchtbaren, goed bemesten bodem (Copro = mest. Naam!) ch zooals men begrijpen zal, kan men hem, waar hij eenmaal ine tenten opgeslagen heeft, in troepen vinden. Vreemd klinkt t, dat een zoo vergankelijke plant toch eetbaar is. De jonge emplaren schijnen een smakelijke soep te leveren. Om licht begrijpen redenen moeten zij echter direct klaargemaakt wor- en. Of de „inkt” ook in de techniek toepassing vindt, is mij bekend. Onmogelijk is het echter niet, want zeker is het, at van een verwant dezer zwam, *Coprinus atramentarius*, een epzwarte inkt te bereiden is. Daartoe wordt het sporenvocht en weinig afgegoten en vervolgens vermengd met wat nagelolie n Arabische gom. „Die Farbe hält sich sehr gut,” zegt Michael, at dat is van de gewone inkt lang niet altijd te getuigen.

L. DORSMAN CZN.

PORSELEIN-INKTZWAM. (*COPRINUS PORCELLANUS SCHAEFF.*) Jong exemplaar.

zoude lokken, was te voorzien; niet alleen omdat eene ballon-opstijging geen alledaagsche vertooning is, maar men is in ons land, dank zij het initiatief van den luitenant ter zee A. E. Rambaldo, wakker geschud en werkelijke belangstelling dreef velen, zoowel uit de sportwereld, als uit militaire- en studiekringen naar de zandvlakte, vanwaar de „Rotterdam” haar maiden-trip zoude aanvaarden.

Wel mochten wij toeschouwers van mooi weer praten, de balloncommandant zal dit slechts gedeeltelijk beamen; want een der factoren, die het weer beheerschen, n.l. de wind, was nu juist niet zoo heel gunstig. Ten 9 uur had men op het Meteorologisch Instituut te De Bilt een kleine proefballon opgelaten en deze op haar tocht door de hogere luchtlagen met een theodoliet gevolgd.

Hierbij bleek, dat de wind, welke op aarde vrijwel Zuid was, op een vrij groote hoogte pas Westelijker werd, terwijl in de passages, waar de ballon zoude zweven, eene Z.Z.We. richting verwacht mocht worden.

Trekt men van Utrecht een lijn in N.N.Oe. richting, dan blijkt, dat de weg, dien de ballon waarschijnlijk zal volgen, maar voor een klein deel over ons land gaat, juist beoosten de uitstekende punt van Noord-Holland bij Enkhuizen valt, terwijl maar een smalle strook van Friesland overblijft om in ons land neer te dalen.

Voor iemand, die uit hogere sfeeren moet landen, geen aanlokkelijk vooruitzicht bij het te nemen besluit al of niet de Zuyderzee over te trekken; te meer, daar nog weinig bekend was van de verschillende eigenschappen van de „Rotterdam” en daar een eerste tocht in alle opzichten dient te slagen en men de eerste medereizigers, die geheel voor hun genoegen medegingen, geen onnodige onaangenaamheden moest bezorgen, getuigt het zeer zeker voor den balloncommandant, den kapitein der genie P. J. P. van der Steur, dat hij den tocht bij Laren eindigde. Hier viel ook op hulp te rekenen van de in het kamp aanwezige militairen, terwijl het terrein bijzonder gunstig was om te dalen; in de vlakte maakt men geen schade aan houtgewas, tuinderijen, huizen, telegraaf- of telefoonleiding, terwijl de ballon ook de minste kans had om ongewenschte kleerscheuren op te loopen.

Aan dezen eersten tocht lag geen wetenschappelijk doel ten grondslag, het was zuiver een plezierreisje voor de twee leden der jonge Luchtvaartvereniging, die hiervoor door het trekken van een gelukkig nummer in aanmerking kwamen.

Ditmaal waren de heeren P. Blussé en W. ten Cate de Vries de gelukkigen. Toen wij te ongeveer 11 uur op het terrein aankwamen, was de ballon voor ongeveer $\frac{1}{3}$ gevuld. De vulling geschiedde met gas van de Utrechtsche gasfabriek.

Op een wijde, ijzeren buis van de eigenlijke straatleiding was een lenige slang geschroefd, welke in een slurf uitmondde, onder het ballonlichaam. De ballon is gemaakt van banenkatoen, welke in verticale en horizontale richting aan elkaar genaaid zijn, terwijl het geheel gevernist is.

Het net, dat de ballon omgeeft, heeft een tweeledig doel. Ten eerste dient het om de ballon te steunen, ten tweede om de mand er aan te bevestigen.

Tijdens de vulling wordt de ballon op zijn plaats gehouden door zakjes zand, welke met haken aan de mazen van het ballonnet opgehangen worden; naarmate de vulling vordert en dus de ballon stijgt, moet hun aantal grooter worden en haakt men ze in lagere mazen.

Tegen 12 uur was de ballon geheel gevuld en zweefde hij vrij van den grond. Daar de vulling plaats had vlak bij den straatweg, dus dicht bij huizen en boomen, waar de wind den ballon heen zoude drijven, zoodra hij losgelaten was, moest hij eerst naar de andere zijde van het terrein getransporteerd worden.

Dit geschiedde vrij gemakkelijk. Een aantal geniesoldaten, welke bij de vulling behulpzaam geweest waren, tilden de zakjes zand van den grond en liepen toen met ballon en zakjes in de verlangde richting.

Ter bestemder plaatse gekomen, werd halt gehouden en de mand aan het net bevestigd. Nadat een en ander in orde was gemaakt, konden commandant en passagiers instappen, de zandzakjes waren al uitgehaakt, zoodat alleen menschenhanden den ballon nog hielden.

Nadat „alles los” gecommandeerd was, steeg de „Rotterdam” te 12 uur 45 statig omhoog, uitgeleide gedaan door een krachtig hoera van alle aanwezigen.

LUCHTVAART.

BEGUNSTIGD door zeer fraai weder had Dinsdag 15 September, op het z.g.n. Suikerterrein te Utrecht, de eerste opstijging plaats van den ballon „Rotterdam”; de eerste ballon der „Nederlandsche vereniging voor Luchtvaart”. Dat deze gebeurtenis vele toeschouwers

Ten slotte nog een en ander over de behandeling van den ballon in de hogere sferen.

Behalve de reizigers vindt men in de mand kaarten, kijkers, een phototoestel, een barometer om de hoogte te meten, benevens een toestel om plotselinge dalingen of stijgingen aan te geven, verder een 80 Meter lange sleeplijn en een zak met papiersnippers. Aan het eigenlijke ballonlichaam vindt men nog een ventiel en een scheurstrook. Wil men om de een of andere reden dalen, dan kan door middel van een treklijn het ventiel, dat zich boven in den ballon bevindt, geopend worden. Het gevolg is gasontsnapping, dus daling van den ballon. Om nu de snelheid, waarmede men daalt, te controleeren, gooit men papiersnippers buiten de mand. Dalen deze sneller dan de ballon, dan kan men meer ventielopening geven; daalt de ballon harder dan de vallende snippers, dan is de ventielopening wat groot en kan men minderen.

Laten we thans aannemen, dat met behulp van de sleeplijn de ballon gelukkig geland is, dan bevindt zich nog een groote hoeveelheid gas in den ballon. Om deze nu vlug te laten ontsnappen, trekt men door middel van een tweede treklijn de scheurstrook af. Hierdoor ontstaat een groot gat in den ballon, waardoor dus spoedig alle gas ontsnapt zal zijn, waarmede het gevaar voor beschadigen van den ballon geweken is, want bij een eenigszins krachtigen wind zoude zoo'n zwevend lichaam zeer onhandelbaar zijn.

Het zal geen betoog behoeven, dat eene vergissing tusschen ventiel- en scheurstrooklijn de allernoodlottigste gevolgen zoude hebben voor de luchtvaarders. Om een dergelijke vergissing zoo goed als onmogelijk te maken, is het onderste deel van de scheurstrooklijn veel dikker en anders gekleurd dan de ventiellijn. Bovendien zit de scheurstrooklijn nog met een borglijn aan het ballonnet; men moet dus hard trekken eer de scheurstrook loslaat, terwijl de behandeling van de ventiellijn gemakkelijker gaat.

Even voordat de ballon omhoog steeg, was de slurf, welke na de vulling dichtgebonden was, weder geopend.

Wanneer n.l. ten gevolge der verwarming door de zonnestralen of door de mindere druk in de hogere lagen het gas gaat uitzetten, zoude dit geen gelegenheid hebben om te ontsnappen, indien de ballon geheel gesloten was, waarvan scheuren het gevolg zoude kunnen zijn. Het geopende vulgat voorkomt dit nu.

Het is ons nu meteen duidelijk, waarom men bij tochten van langen duur bij voorkeur s' avonds opstijgt, namelijk om ten minste één bron van gasverlies, die door uitzetting als gevolg van verwarming te ontgaan. Door verschillende oorzaken zal er 's nachts ook gas ontwijken en nu komen juist de zonnestralen ons den volgenden dag te hulp, daar zij den ballon dan meerdere stijgkracht geven.

Wil men, eenmaal zwevende, grotere hoogte bereiken, dan werpt men kleine hoeveelheden zand buiten den mand, waarna de ballon zal stijgen. Is eenmaal alle ballast verbruikt en heeft de ballon door gasverlies geen stijgkracht meer en is men boven ongunstig terrein om te landen, dan komen eetwaren, kleeren, instrumenten en dergelijke zaken aan de beurt.

Bij deze reis was de bereikte hoogte niet zoo groot, of de dampkring, waarin men zweefde, was nog geschikt om het menschelek lichaam gewoon te laten functionneeren. Bij tochten, waar groote hoogten bereikt moeten worden, neemt men zuurstof mede, welke dan ingeademd wordt; echter blijft hierbij immer gevaar aan-

wezig, daar flauwten geen zeldzaamheid zijn en het ook voorgekomen is, dat een der luchtvaarders er het leven bij inschoot.

P. H. GALLÉ.

VOLHARDING.

ZOOALS men weet, heeft *Volharding* dit jaar ongeslagen het cricket-kampioenschap behaald. Dit is een feit van beteekenis en wij hebben gemeend het niet onopgemerkt te moeten voorbij gaan. Hierbij bieden wij onzen lezers dan een groep van het te XI-tal aan, waarin wij in het midden de Heer F. Hisgen opmerken, de aanvoerder een der beste, ja, wij kunnen bijna met zekerheid zeggen, de beste all-round-cricket-speler van Nederland.

De cricket- en voetbal-vereeniging *Volharding* is in het jaar 1889 den zosten Juni opgericht, en bestaat het volgend seizoen 20 jaren. Reeds in 1891, toen de club nog in geen competitie speelde, onderscheidde F. Hisgen zich door No. 1 te staan met batten in zijn club, met een gemiddelde van 11,125. Ook in 1892, en in 1894, toen *Volharding* voor de eerste keer in de 2e klasse van den Ned. Cricket-Bond speelde, en wonder boven wonder al dadelijk het kampioenschap, nog wel ongeslagen, behaalde, stond Hisgen boven aan op de lijst der gemiddelden, zowel met batten als met bowlen, in het laatste jaar met het gemiddelde: voor batten 35.2, voor bowlen 2.57, inderdaad sprekende cijfers.

De jaren 1894-95 waren minder fortuinlijk. Tot 1899 bleef *Volharding* 2e klasse club. Maar in al die jaren onderscheidde Hisgen, Gerke en Dubois zich zeer. In 1896 en '97 werd het kampioenschap in genoemde klasse weer behaald, maar de promotie-wedstrijden om te klasse te worden tegen Ajax en Rood en Wit werden verloren. In het jaar 1899 echter won het te XI-tal de promotie tegen *Hercules* uit Utrecht, nadat het weder kampioen van de 2e klasse N. C. B. geworden was. Hisgen, die in 1897 reeds een maal een century gescoord had in de 2e klasse, volbracht dit moeilijke werk in het eerste jaar van *Volharding's* bevordering tot te klas club, nu door 105 niet uit te maken. Intusschen was ook Albert van Renterghem zich zowel als cricketer en als voetballer gaan onderscheiden.

Het jaar 1902 was zoowel voor de cricketers als voetballers van *Volharding* een gelukkig jaar, daar de club No. 2 kwam te staan op de lijst voor den N. C. B. en bij keuze tot te klas club van den N. V. B. promoveerde. 1903 zag de voetballers echter weer naar de 2e klasse terug gebracht, terwijl het cricket-elftal No. 2 op het lijstje kwam te staan. Het volgend jaar kwam met een ongeslagen kampioenschap te klasse N. C. B. Na in de jaren 1905, '06 en '07 op het lijstje van den N. C. B. resp. de nummers 2, 3 en 2 ingenomen te hebben, is *Volharding* in dit seizoen voor de tweede maal de ongeslagen kampioen-club, wat ze hoofdzakelijk aan haren aanvoerder heeft te danken, al hebben de overige leden van het XI-tal ook zeer veel goeds vertoond. Vooral in den laatsten wedstrijd, den spannenden tegen *Rood en Wit* te Heemstede, toen de Haarlemmer Van Maanen zijn prachtige 70 maakte, toonde *Volharding* haar naam eer aan te doen, het XI-tal was tot op het laatste oogenblik een en al oplettenheid en taaie vastberadenheid, het was een waar, een nobel gevecht, waarin ten slotte de sterkere de zege behaalde.

Volharding is zonder twijfel de hechtste cricket-combinatie in ons land en zal dit met bowlers als Hisgen en Van Renterghem voorloopig wel blijven.

H. v. B.

VARIA.

Ik herinner mij uit mijne jeugd nog zeer goed, dat de bevolking onzer visschersdorpen zoogenaamde „klopham” bereidde, om die als wintervoorraad te bezigen. Dat was rog, die, omdat ze in het voorjaar weinig waarde had, tegen muren en schuttingen, aan lijnen of op het strand gedroogd werd. Zulke gedroogde roggen werden dan als stokvisch gegeten. Ook schelvischen werden op dergelijke wijze bewaard. Nadat ze van kop, ingewanden, enz. ontdaan waren, werden ze open gespuwen of gevlat. Vandaar „spouwvisch” of „vlakvisch”. In den handel brachten deze gedroogde schelvischen 2 à 3 cents per stuk op. Ze werden aan reepen gesneden en ongekookt gegeten. In onzen tijd doen de visschers dat niet meer. De prijzen van deze eertijds bijna waardevolste visschen zijn daarvoor veel te hoog.

Foto F. Hisgen.

A. C. EN V. V. „VOLHARDING”.
KAMPIOEN 1908, 1ste KLAS N. C. B.

SchröterLsc.

DOORSPRONKELIJKE ENKELBLOEMIGE DAHLIA.

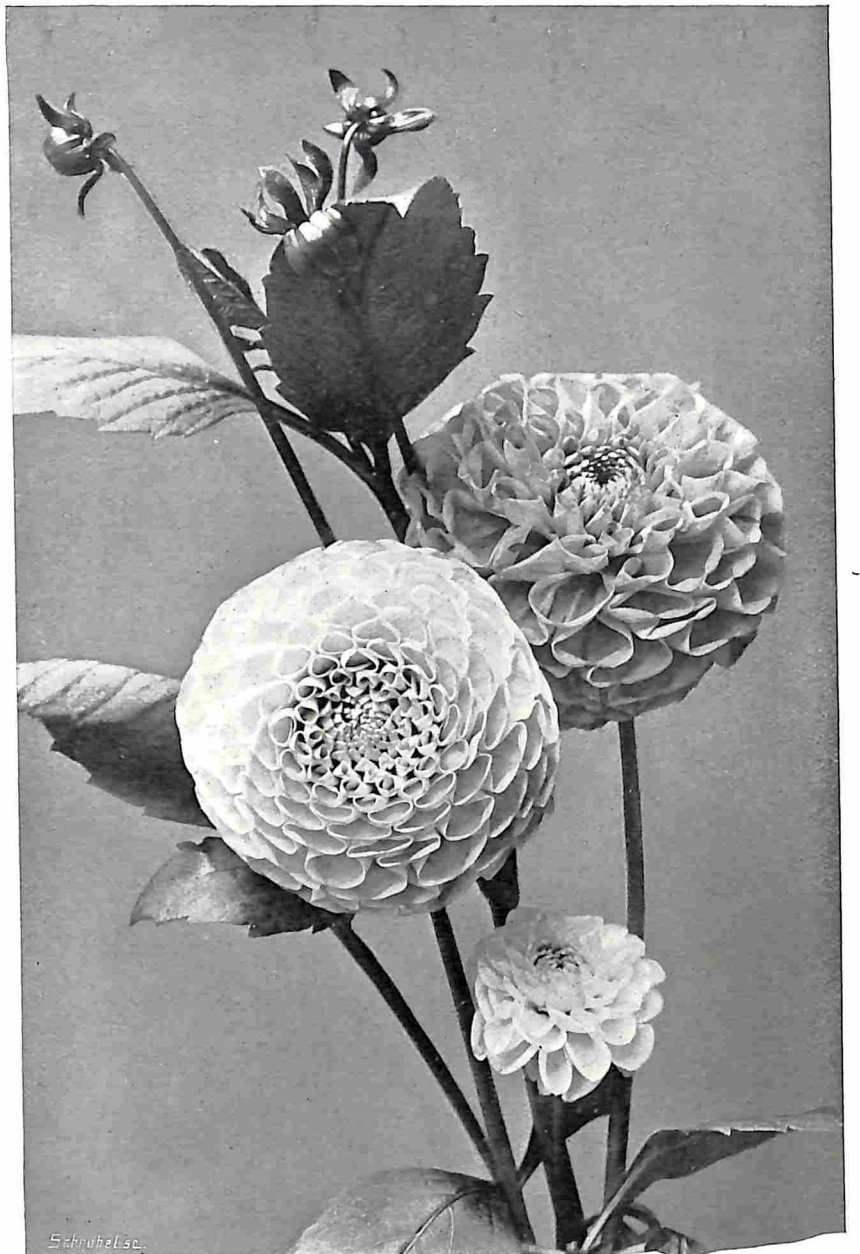
VOORHEEN EN THANS.

REEDS meermalen ben ik bij het bespreken van verschillende bloemen in de gelegenheid geweest er op te wijzen, hoe een plant, wanneer zij eenmaal populair geworden is, spoedig z.g.n. verbeterd wordt. De groote kweekers trachten er dan meerdere verscheidenheden van te winnen, nu eens met bloemen van verschillende kleur, dan weder met grootere, beter gevormde, of wel gevulde bloemen. Of de z.g.n. verbeteringen wel altijd als zoodanig te beschouwen zijn, is een vraag, waarop lang niet ieder een bevestigend antwoord zal durven geven. Of planten, die bijv. met een groot aantal kleine bloemen bloeien, er wel op voort te gaan, wanneer door voortdurende teeltkeus de kweeker er middelmatig in slaagt verscheidenheden te winnen, wier bloemen vier of vijf maal zoo groot, doch ook vier of meermalen geringer in aantal zijn, is een vraag, waarop ik niet gaarna bevestigend zou antwoorden; of een bloem, die een mooien enkelen vorm heeft, er wel fraaier op wordt, wanneer men haar in een groote, gevulde variëteit verandert, waag ik zeer te betwijfelen. Interessant is het echter de geschiedenis na te gaan, die sommige planten ook in dien opzichte hebben, en zonder twijfel leent de *Dahlia* zich daar bijzonder goed voor, omdat er verscheidene geschiedkundige bijzonderheden van haar bekend zijn.

Hoewel niet een van de oudste, is toch de *Dahlia* reeds een zeer oude tuinplant en altijd heeft zij als zoodanig een zeer goede reputatie genoten. Haar invoer in Europa dateert van het jaar 1780. In dien tijd deden de monnikken, en vooral de Spaansche kloosterlingen, veel aan plantkunde en zoo kwam het, dat Vincent Cervantes, directeur van den botanischen tuin in Mexico, zaden van haar, met meerdere andere, aan zijn vriend Cavanilles, een monnik te Madrid, toezond. Op aanraden van den zender kweekte deze haar met zorg op en de uitkomsten overtroffen in veel opzichten zijne verwachtingen. De heer Cavanilles, een destijds bekend plantkundige, zag in haar een nieuwe plant en noemde haar naar den Zweedschen plantkundige Andréas Dahl, een leerling van den grooten Linnæus. Daar het bleek, dat de verkregen zaailingen vrij sterk uiteen liepen, beschreef en beeldde Cavanilles haar af op de 260ste plaat van zijn prachtwerk: „*Icones et descriptiones plantarum*” onder den naam *Dahlia variabilis*. Tot 1802 bleven de planten, waarvan er een drietal met tamelijk uiteenlopende bloemen bekend waren, in het bezit van den botanischen tuin te Madrid; toen werden echter eenige knollen door den Fran- schen dokter Thibaud naar het Musée d'histoire naturel te Parijs

gezonden, waar zij door den bekenden Thouin werden voortge- kweekt. Opmerkelijk is het, dat deze bekwame plantkundige er aanvankelijk een voedingsplant van beteekenis in zag, en haar daarom in grooten getale verspreidde. Dat het bij een dergelijke verspreiding niet lang uitbleef of zij kwam ook in Engeland, spreekt wel van zelf, en reeds in 1804 werd zij dan ook als *Dahlia coccinea*, op tabel 762 van het „*Botanical Magazine*”, beschreven. Ook in Duitschland raakte zij nu gaandeweg bekend, doch daar was men met haar naam minder ingenomen, omdat men vreesde voor verwarring met het reeds bestaande geslacht *Dalea*, een reden, waarom de plantkundige Willdenow haar den naam gaf van *Georgina*, naar den Russischen geleerde Georgi, en haar dan ook onder dezen naam beschreef en afbeeldde in Kerner's prachtwerk „*Genera plantarum*”. Behalve in Duitschland heeft deze laatste naam nergens ingang gevonden. *Dahlia* was het en *Dahlia* bleef het, alleen de Duitschers bleven deze fraaie plant Georginen noemen en nu zijn er zelfs nog wel kweekers, die haar onder dezen naam aanbieden, hoewel die nooit wetenschappelijke waarde heeft verkregen. Het juiste jaar, waarop de *Dahlia* hier te lande werd ingevoerd, heb ik tot mijn spijt niet kunnen vinden.

Zoo maakte dus deze fraaie bloemplant van den beginne af aan veel opgang, en reeds was zij vrij algemeen verspreid, toen er iets gebeurde, wat haar populariteit op eens niet weinig deed stijgen. Zooals ik eertijds reeds meedeelde, worden de enkele *Dahlia's* voornamelijk door zaden voortgekweekt, en dat was ook de manier, waarop men het destijds algemeen deed. Zoo geschiedde het dan ook in 1808 door den heer Hartweg te Karlsruhe, maar hoe verwonderd stond die te kijken, toen hij onder zijne *Dahlia's* er één aantrof met volkomen gevulde, z.g.n. dubbele bloemen. Iedereen was even verbaasd over deze bloem, ieder bewonderde haar en ieder wilde haar bezitten, het glorie- tijdperk voor de *Dahlia's* was aangebroken. Reeds toen verstonden de kweekers de kunst om den vorm en de kleur der bloemen te wijzigen, en toen de *Dahlia* eenmaal een mode-bloem geworden was, is er zeer veel met deze bloemplant gewerkt. Aanvankelijk rood, werden er al spoedig verscheidenheden aangeboden, wier bloemen andere kleuren hadden, zoodat er weldra variëteiten met bijna alle tinten, uitgezonderd blauw, te verkrijgen waren. Met hoeveel kracht men zich op de cultuur van deze plan- ten heeft toegelegd, blijkt wel uit het feit, dat reeds in 1836, op de speciale Dahlia-tentoonstelling te Jena, door den kweeker Christiaan Degen niet minder dan twee honderd verscheiden- heden werden geëxposeerd. Niet alleen in kleur verschilden die, ook in vorm liepen zij aanmerkelijk uiteen, waarom men

SchröterLsc.

OUDERWEISCHE HIJPVORMIGE DAHLIA.

dan ook sprak van de Roos-, de Camellia-, de Anemone-, de Ranonkel-, en Astervormige Dahlia's, terwijl zij ook in afmeting zeer verschillen en men leest van bloemen, die eene doorsnede hadden van 15 c.M., en van andere met niet meer dan 5 c.M. De laatste werden met den naam *Liliput-Dahlia's* bestempeld zij waren indertijd, vooral in Engeland, zeer in trek, en worden zelfs nu nog geregeld aangeboden.

In 1873 had in Duitschland een gebeurtenis plaats, die in niet geringe mate opnieuw de aandacht op de *Dahlia's* vestigde. Reeds meer dan twintig jaar had de Engelsche kweeker Salter een verscheidenheid in zijn bezit, die groene bloemen voortbracht. Op welke wijze is niet bekend, doch een plant van deze variëteit kwam in het bezit van den Duitschen bloemist Sieckmann, die, toen hij haar zag bloeien, uitriep: „Das ist ja ein Wunder Gottes”. Hij kweekte er van, en bracht haar toen onder den naam *Dahlia „Gottes Wunder”* in den handel. De reclame, die hij er voor maakte, overtrof nog die, welke kortelings hier te lande voor de Groene Roos werd gemaakt, en evenals bij deze kwamen ook allen, die haar kochten, bedrogen uit. Slechts als een botanische bijzonderheid mag de groene *Dahlia* beschouwd worden, en als zoodanig vindt men haar dan ook thans onder den naam *Dahlia viridiflora* nog in enkele catalogi vermeld.

De menschen mogen dan bedrogen zijn geweest, een feit is het, dat de reclame, voor de groene *Dahlia's* gemaakt, de populariteit van dit schoone geslacht eerder heeft doen toenemen, dan verminderen.

In 1874 waren er dus een groot aantal gevulde, z.g.n. Pijpvormige *Dahlia's* bekend, toen er weder een gebeurtenis plaats greep, die een geheele omwenteling in de cultuur dezer planten bracht. De Heer J. T. van den Berg, die de toen, en nu nog, vermaarde kwekerij Veellust te Jutphaas bezat, ontving in dat jaar een bezending planten uit Mexico, die in zoo'n treurigen toestand aankwamen, dat alles na nauwkeurig bekéken te zijn, op de vuilnishoop werd geworpen. Toch bleek de bekwame vakman nog niet juist genoeg gezien te hebben, want na eenigen tijd ontsproot er op het hoopje vuil uit Mexico een scheutje, dat al spoedig eenige gelijkenis met een *Dahlia* vertoonde. Voorzichtig werd het jonge plantje voor den dag gehaald en voortgekweekt, ieder, en niet het minst de eigenaar, was benieuwd, wat er van groeien zou. Eindelijk ontplooidde zich de eerste bloem, en het bleek toen, dat men goed gezien had. Het was inderdaad een *Dahlia*, maar wat voor een. In vorm week zij toch geheel af van de toen bekende.

Haar bloemen waren gevuld, doch de afzonderlijke bloempjes toonden een geheel anderen vorm, dan die van de reeds bekende soorten. Zij waren veel puntiger. Ook was de geheele bloeiwijze lossere en de plant krachtiger. De kleur der bloemen was schitterend donker koraalrood, een kleur, die ook nog niet voorkwam. Bij een nadere nauwkeurige beschouwing bleek het, dat men hier niet met een verscheidenheid, doch met een oorspronkelijke soort te doen had, en ter eere van den toenmaligen President der Mexicaansche Republiek, Juarez, werd deze soort *Dahlia Juarezii* genoemd. Jammer is het, dat de Heer van den Berg deze nieuwe soort niet zelf in den handel bracht, doch zijn geheele voorraad verkocht aan een Engelsche firma. Toch zou het nog een paar jaren duren voor zij meer algemeen bekend werd, maar toen den 16den September 1870 de firma Cannell en Comp. haar te Londen onder den naam *Cactus-Dahlia* voor de Royal Horticultural Society tentoonstelde, was het pleit gewonnen. Niet alleen wekte zij algemeen opzien, doch iedereen wenschte haar te bezitten en ik overdrijf niet, wanneer ik zeg, dat er schatten aan haar verdiend zijn, die in ons land hadden kunnen blijven.

Van het grootste belang is echter deze oorspronkelijke soort voor de *Dahlia*-cultuur geworden. Aanvankelijk rood, werden er al spoedig witte, gele en paarse verscheidenheden van in den handel gebracht. Op allerlei wijze heeft men haar verbeterd, niet alleen wat de kleur, doch ook wat den vorm betreft, en gerust

mag gezegd worden, dat de *Dahlia Juarezii* een geheele omkeer in deze planten heeft gebracht. In plaats van de stijve, bolvormige bloemen zijn door haar toedoen ontstaan al de fraaie, losse, dikwijls zoo fijn gevormde *Cactus-Dahlia's*, in het bezit van de fraaiste kleurentinten, die gerust als de beste en populairste tuinbloemen mogen genoemd worden.

Nog een keer viel er in de geschiedenis van de *Dahlia*-cultuur een gebeurtenis voor, die van niet weinig belang zou blijken te zijn. Den 30en September 1903 werden op de bijeenkomst der Bloemen- en Planten-commissie van de Ned. Maatsch. v. Tuinb. en Plantk. een viertal nieuwe *Dahlia's* ingezonden, door den Heer H. Hornsveld te Baarn. Algemeen trokken deze de aandacht, en het feit, dat zij met certificaten 1ste klasse werden bekroond, bewijst genoeg. Het waren bloemen van een geheel nieuw ras en zij, die dachten, dat met de *Cactus-Dahlia's* het toppunt van verbetering in de cultuur bereikt was, zagen toen, dat zij zich vergist hadden, en dat weder een nieuw arbeidsveld voor hen open lag. Het nieuwe ras, dat oorspronkelijk den naam *Splendid-Dahlia's* ontving, welke naam later in *Pioen-Dahlia's* veranderd werd, kenmerkt zich door zeer groote, losse, fraai gevormde, enkele of half gevulde bloemen, met bijzonder heldere kleuren.

Zowel ter versiering van den tuin, als voor groot bloemwerk leenen deze nieuwe verscheidenheden zich uitstekend. In het binnenland, zoowel als in het buitenland, verwekten deze bloemen een buitengewoon opzien en nog steeds herinner ik mij de opschudding, die ze verwekten, toen ze op de speciale *Dahlia*-tentoonstelling, ter gelegenheid van de groote Tuinbouw-tentoonstelling te Dusseldorf in 1904 werden tentoongesteld. Drommen bezoekers verdrongen zich om deze merkwaardige bloemen. Toch kleefden er nog enkele gebreken aan, o.a. dat de bloemstengels te zwak waren om de groote bloemen te dragen, en dat de vorm nog wel wat te wenschen overliet. Bij de sinds dien tijd verschenen nieuwere verscheidenheden zijn deze gebreken aanmerkelijk verbeterd. Strelend is het zeker voor ons Nederlanders, dat deze *Pioen-Dahlia's* van Nederlandschen oorsprong zijn, en dat de exploitatie door inlandsche firma's geschiedt.

Gaat men nu de geschiedenis van de *Dahlia's* na, dan bemerkt men, dat oorspronkelijk werden ingevoerd de *Dahlia variabilis* en *Juarezii*, en dat uit zaad toevallig ontstond de gevuld-bloemige verscheidenheid. Al de andere vormen zijn door de kweekers gewonnen, steeds hebben zij er zich op toegelgd het bestaande te verbeteren, nieuwe kleuren en nieuwe vormen te winnen om

aan den steeds meer en meer verrijnden smaak van het publiek te voldoen. Hieraan is het te danken, dat de *Dahlia* zich meer dan honderd en twintig jaar als tuinplant heeft weten te handhaven. Zij, die de hierbij afgebeelde ouderwetsche *Dahlia's* vergelijken met de moderne *Pioen-Dahlia* zullen moeten erkennen, dat er heel wat verschil bestaat tusschen het voorheen en het thans. E. Th. W.

DE HELIOTROOP EN DE KOORTS.

IN ons vochtig, veranderlijk klimaat worden wij maar al te vaak bezocht door een ongenoodden gast, die ons het leven verbittert en de gezondheid ondermijnt. Wij bedoelen de koorts. Gelukkig, dat de Kinaboorn ons een middel levert, om haar met goed gevolg te bestrijden. De kostbaarheid van de kinine echter in aanmerking genomen, is het verblijdend, dat zij vervangen kan worden door even zeker werkende plantendeelen. Reeds in oude tijden kende men den gunstigen invloed van de heliotroop in dit opzicht. Sedert jaren en jaren wordt in Rusland, Turkije en Perzië een aftreksel der bladeren en stengels als koortswerend middel aangewend. Het is heel eenvoudig te bereiden. Op brandewijn gezet verkrijgt men een tinctuur, die men ten allen tijde bij de hand kan hebben. In sommige streken van ons vaderland gebruikt men tegen de koorts een aftreksel der wortels van paardbloemen.

P. FRANSEN Jz.

MODERNE PIOEN-DAHLIA „SNEEUWWITJE”.